

7.SINIF EKONOMÝ VE SOSYAL HAYAT KONU ANLATIMI

7.SINIF EKONOMÝ VE SOSYAL HAYAT

TOPRAK ANA

Toprak bütün canlýlar için hayat kaynađýdır. Yeryüzündeki yaþam toprak sayesinde devam eder. Ýnsanlar topraktan tarým faaliyetleri ile yararlanýr. Toprak hem bizi beslediði hem de bize vatan olduđu kutsal kabul edilerek "Toprak Ana" olarak anýlmýþtır.....

TÜRKÝYE'DE TARIM

Tarým, insanların ihtiyaçlarýný karþýlamak amacıyla toprađý iþleyerek ürün elde etme faaliyet, topraktan çepitli ürünlerin elde edil-mesinin yaný sýra hayvancýlýk ve ormancýlýk faaliyetlerini de kapsar. Ülkemizde nüfusun yaklaþýk yarýsý (% 48,4) geçimini tarýmla sađlamaktadır.

Cumhuriyet Dönemi'nde, ülkemizde tarým olanaklarýný artýrmak amacıyla;

- Sulama, gübreleme ve tohum ýslahýna önem verilmiþ,
- Tarýmda makineleþme ile birlikte modern tarým yöntemleri uygulanmaya baþlanmýþ,
- Ziraat Bankasý, Toprak Mahsulleri Ofisi Tarým Kooperatifleri kurulmuþ,
- Güneydođu Anadolu Projesi (GAP) ile Fýrat ve Dicle nehirleri üzerinde barajlar, hidroelektrik santralleri ve sulama tesisleri yapýlmýþtır.

» Türkiye'de ekili ve dikili alanlar (tarlalar, sebze ve meyve bahçeleri, zeytinlikler ve nadas alanlarý topraklarýmýzýn 1/3'ünü oluþturmaktadır.

» Türkiye'nin cođrafi bölgelere göre tarým alanlarýnýn oraný deðiþmektedir. Ekili ve dikili alanlarýn bölge yüz ölçümleri oranýna göre en fazla kapladýđý bölgemiz Marmara Bölgesi, en az y bölgemiz ise Dođu Anadolu Bölgesidir

TARIMI ETKÝLEYEN FAKTÖRLER

" Toprak ve bakýmý: Toprak, tarým faali-yetleri üzerinde etkili olan en önemli faktördür. Topraktan en verimli şekilde yararlanmak için teknolojik yeniliklerin uygulanması gerekir. Toprađın bakýmý; toprađın sürülmesi, çapalanması, yabancı otlardan ayýklanması, erozyonla mücadele ile sađlanır.

" Sulama: Su, bitkiler için en önemli besin maddesidir. Toprađın uygun zamanlarda ve yeterli miktarda sulanması gerekir. Ülkemizde özellikle Ýç Anadolu, Güneydođu Anadolu ve Dođu Ana-dolu bölgelerinde sulama sýkýtýsýnýn fazla olma-sý sebebiyle tarým alanları nadasa býrakýlmakta-dýr. Nadas, yarı kurak bölgelerde tarlanın sürüle-rek, suyunu biriktirmesi için bir yıl boş býrakýlma-sýdır. Toprakların nadasa býrakýlmasýný önleme-nin yolu ise sulamadır.

Ülkemizde tarým alanlarında sulama yaygınlaştýrýlýrsa;

- Ýklime göre toprakların bakımý azalır.
- Üretimde süreklilik ve artýp sađlanır.
- Nadas yöntemi terk edilerek toprak her yıl kullanýlabilir.
- Aynı araziden yılda birden fazla tarým ürünü alınabilir.
- Çiftçinin üretim geliri artar.
- Sebze yetiştirilen alanlar genişler.
- Endüstri bitkilerinin ekim alanları genişler.

" Gübreleme: Toprağın besin ve mineral bakımýndan zenginleştirilmesidir. Toprağın gübrelenmesi sonucunda birim alandan elde edilen ürün miktarı artar.

" Tohum ýslahý: Ülke şartlarına en uygun tohumu üretmek için yapılan çalışmalara denir. Tohum Islahý Ýstasyonları, Devlet Tarým Ýpletmeleri, Devlet Üretim Çiftlikleri ve Zi-raat Fakülteleri gibi kuruluşlar kaliteli tohum elde etmek için kurulmuştur.

" Makineleşme: Üretim iplerinin geliş-miş araçlarla yapılmasıdır. Tarýmda makineleşme toprak daha iyi ve kısa sürede işlenir. Tarımsal üretim ve verim artar.

UYARI: Engebenin fazla olduđu Karadeniz ve Do-đu Anadolu bölgelerinde tarýmda makine kullanýmý oldukça sýnyrlýdır.*

" Pazarlama: Ürünün bozulmadan tüketim ya da iþleme merkezlerine ulaþtırýlýp satýlmasý denir. Ülkemizde çiftçilerin olumsuz yönde etkilenmesini engellemek için devlet, çiftçi-ye önceden taban fiyattan ürün alma garantisi ve-rir. Bu uygulamaya destekleme alýmý denir. Ta-hýllar ve þeker pancarý gibi temel besin maddele-ri destekleme alýmlarý yapýlan ürünlerdir.

" Ýlaçlama: Tarýmda verimi ve kaliteyi artýr-mak için çeþitli hastalýk ve böceklerle karþ yapýlmasýdır.

ÝKTA SÝSTEMÝ

Osmanlý Devleti'nin; devlet görevindeki hizmetlerine karþýlýk olmak üzere bir kýsým asker memurlara, belirlenmiþ bölgelerde, kendi adla-rýna vergileri toplama yetkisiyle birlikte verdiði topraktýr. Ýkta ve dirlik olarak da adlandýrýlýr. Bu sistemde arazi, týmar verilen kimsenin mülkü de-ðildir. Týmar sahibi halkýn devlete ödemesi gere-ken vergileri devletin izni ile toplardý.

Kiþiye verilen topraklarýn vergisi, ikta sahibi tarafýndan toplanýrdý. Bu vergilere karþýlýk devlete asker beslemek, o bölgenin güvenliðini saðlamak zorundaydý.

Osmanlý Devleti'nde týmar sahibi, belirlenen hizmetleri yaptýðý sürece, devlete ait çeþitli vergileri kendi adýna toplama hakkýndan faydalanabiliyordu. Bu hak, görülen vazifeye baðlý bir maþ olup, týmarýn satýlmasý, vakfedilmesi veya miras olarak varislerine býrakýlmasý müm-kün deðildi.

Týmar Sisteminin Faydalarý

- 1- . Devletin maþ yükü azalmýþtýr
- 2- Devlet, üretimi denetim altýna alarak sü-rekliliðini saðlamýþtýr
- 3- Ýkta verilen bölgelerin güvenliði saðlanmýþtýr. Böylece devlet otoritesi korunmuþtur.
- 4- Göçebe yapayan Türkmenler, yerleþik hayata geçmiþtir.

5- Vergiler düzenli bir þekilde toplanmýþtýr.

6-Eyalet askerlerini bu sistem sayesinde yetiþtirmiş,

7- Ülkenin bayýndýr hâle gelmesini ve arazi-den daha iyi faydalanýlmasýný saðlamýþ

UYARI: Topraklar üç yıl üst üste boş býrakýlýrsa, bu kiþinin elinden topraklar alýnarak baþka verilmiþtir. Bu durum üretiminin sürekliliðini saðlamýþtýr.

ARAZÝNÝN GELÝRÝNE GÖRE TIMAR ÇEÞÝTLERÝ

MÝRÝ ARAZÝLER: Osmanlý Devleti'nde mülkiyeti devlete ait olan topraklara miri arazi. Bu topraklar ekilip biçilmesi þartýyla kiþilere býrakýlýrdý. Miri arazinin en önemli bölümü dirlik arazisiydi.

Dirlik Arazileri: Mülkiyet hakký devlete ait, geliri ise savaþta yararlılık gösteren devlet memurlarýna maaþ karþılığý verilen arazilerdir. Bu topraklar ekilip biçilmesi þartýyla kiþilere býrakýlýrdý. Mirî arazinin en önemli bölümü dirlik arazisiydi. Dirlik arazisi gelirleri göre Has, Zeamet ve Týmar ol-mak üzere üçe ayrýlýrdý.

1-HAS: Geliri 100.000 akçeden fazla olan arazi-lerdir. Bu toprağın geliri padiþahtan başka hanedana mensup kiþilere, vezirlere, beylerbey-lerine, sancakbeylerine, defterdarlara vezir-i azam, ni-þancý, gibi yüksek rütbeli devlet adamlarýna verilirdi.

2-ZEAMET: Geliri 20.000 akçe ile 100.000 akçe arasý olan arazilerdir. Bu toprağın gelirleri Kadý ve Subaþý gibi devlet görevlilerine verilirdi..

3-TIMAR: Geliri 3000 akçe ile 20.000akçe arasý olan topraklardýr. Týmar sahipleri senelik gelirin bir kýmýnýn ayrýl-masýndan sonra geriye kalan geliriyle asker beslemek zorundadýr.

Týmar Sisteminin Bozulmasý

Kanunî Sultan Süleyman devrinde en iyi dönemini yaþayan týmar sistemi, Kanuni'den s bozulmaya baþladı. 16. yüzyýl sonlarýnda, uzun sü-ren savaþlarýn sebep olduðu ađýr masraflarýn kar-býlanabilmesi için iltizam usulüyle peþin para karþý-lýđý týmarlarýn satýlması bozulmayı hýzlandýrdý.(Ýltizam: Özel yönetimi olan eyaletlerin vergi gelirlerinin açýk artýrma yolu ile toplanmasına denir. Vergiyi toplayana mültezim denir. Bu yolla devletin nakit sýkýntýsý giderilmeye çalıþılmýþtır.

Savaþlarýn ve Anadolu'da çýkan Celali is-yanlarýnýn meydana getirdiði sorunlar týmar si-pahilerin fakirleþmesine sebep oldu. Týmarlý sipa-hi sayýsýnda önemli ölçüde düþmeler meydana geldi.

AHÝLÝK (LONCA TEÞKÝLATI)

Türklerde "Ahilik", Osmanlý'da "Lonca" adýný alan bu kurumlarda her esnaf kendi meslek dalýyla ilgili Lonca'ya üye olarak koruma altına girmiþtir.

Loncalarýn Yararlarý

- Esnaflarla tüketiciler arasýndaki iliþkileri düzenlemek.
- Esnaflarýn ekonomik olarak yetersiz olduðu durumlarda, esnaflara kredi saðlamak.
- Fiyatlarý belirleyerek, üretimin kalitesini artýrmak.
- Mesleklerle ilgili eđitim vermek.
- Meslekler arasýnda dayanýþmayý saðlamaktır.

UYARI: Sanayi Ýnkýlâbýnýn Osmanlý'ya olumsuz etkileri Lonca teþkilatýnýn önemini azaltmýþ-týr. tezgâhlarý ve zanaatçýlar, ekonomik olarak zayıflamýþtır.

DEVLETLER NASIL GELÝÞÝR-TARÝHTEKÝ TÝCARET YOLLARI

ÝPEK YOLU

Çin'den baþlayýp, Taklamakan Çölü bölgesinden geçerek, Afganistan, Ýran üzerinden Doğu Akdeniz üzerinden Avrupa ülkelerine taþýnmýþtır.

Ýpek Yolu iki kola ayrýlýr

I.Kol: Güneyde Ýran topraklarýndan geçerek, Suriye ve Anadolu kýyýlarına ulaþýr.

II Kol: Kuzey'de Hazar Denizi'nin kuzeyinden, Karadeniz'in kuzey bölgelerine ulaþýr.

BAHARAT YOLU

Hindistan ve Malezya'dan baþlayýp Basra Körfezi'ne ve Kýzýl Deniz yoluyla Doğu Akdeniz kýyýlarına ulaþýr..

Ticaret mallarýndan bazýlarý; ipek, baharat, porselen, kaðýt, deðerli madenler, bal, deri, kürk, canlý hayvandır.

KRAL YOLU

Batý Anadolu'dan baþlayýp, Mezopotamya'ya kadar uzanan yola "Kral Yolu" denir. Lidyalýlar tarafýndan yapýlan Kral Yolu, Mezopotamya ve Anadolu uygarlýklarý arasýnda kültürel etkileþimini yapmasýnda etkili olmuştur.

COĞRAFÝ KEÞİFLER

15. ve 16.yy'da pusulanýn icadý ile birlikte insanların sýcak denizlere açýlmasý, ticareti yollarýn, okyanuslarýn ve kıtalarýn keþfine "Coğrafi Keşifler" denir.

Avrupa'da ticaretin geliþmesi ile deðerli madenlere olan ihtiyaç da artmýþtır. Böylece madenlere sahip olmak için deniz aþýrý yolculuklar yapýlmýþ ve sömürgecilik anlayýþý ortaya çıkmıştır.

Nedenleri:

- Ø Pusulanýn ve gemicilik bilgilerinin öðrenilmesi.
- Ø Ýpek ve Baharat yollarýnýn Osmanlý Devleti'nin elinde olmasý ve yeni ticaret yollarý bulma isteði.
- Ø Ýstanbul'un fethi ile Avrupa devletlerinin, Avrupa'da sýkýpmasý ve açýk denizlere açýlma isteði.
- Ø Hýristiyanlýðý farklý bölgelere yayma isteði.
- Ø Maceraperest gemicilerin yetipmesi.

" Coðrafi keþifleri Ýspanyollar ve Portekizliler baþlatmýþtýr.

" Bartemi Diaz, Ümit Burnu'nu keþfetmiþtir. Wasko dö Gama Ümit Burnu'nu dolayarak Hindis ulamýþtýr. Dünyanın yuvarlaklýðýný Macellan ve Del Kano ispat etmiþtir. Kristoph Kolomb Amerika Kýtasy'ný keþfetmiþtir.

COÐRAFÝ KEÞÝFLERÝN SONUÇLARI

Siyasi Sonuçlar

1. Yeni ülkelerin keþfedilmesi ile sömürgeci-lik gelipti (Portekiz ve Ýspanyollarla baþlayan sö-mürgeciliðe daha sonra Ýngiltere, Fransa ve Hol-landa da katýldý).
2. Baharat ve Ýpek yollarý önemini kaybetti.
3. Akdeniz, ticari önemini yitirmiş, Atlas okyanusundaki limanlar önem kazanmýþtýr.

4. Dođuda yeni kepfedilen yerlerden Avru-pa'ya bol miktarda altýn, gümüb gibi deđerli epya-lar geldi.

5. Avrupa zenginlepti. Soylularýn nüfuzlarý azaldý

6--Avrupa'da ticaretle uđraþan burjuva sýnýfý önem kazanmýþtır

7. Türk ve Ýslam dünyasý ekonomik olarak olumsuz etkilendi.

8. Rönesans ve Reform'a zemin hazýrlamýþtır.

Dinî Sonuçlar

1. Hýristiyanlýk yeni kepfedilen yerlere yayýldý.

2. Dünya'nýn düz olduđunu söyleyen din adamlarýna duyulan güven sarsýldý.

Bilimsel Sonuçlar

1. Yeni kýtalar, ýrkler, hayvanlar, bitkiler ta-nýndý.

2. Ýnsanlarda araþtırma ve yeni peyler öđ-renme meraký uyandý.

COĐRAFÝ KEÞÝFLERÝN OSMANLI 'YA ETKÝSÝ

- Cođrafi keþiflerin etkileri evrensel niteliktedir. Yeni yollarýn ve limanlarýn kepfedilmesi ile Osmanlýlarýn elinde bulunan Ýpek ve Baharat yollarý önemini kaybetmiþtir.

- Keþiflerle birlikte Avrupa'da altýn ve gümüb gibi madenlerin artmasý, Osmanlý'daki akçenin önemini yitirmesine neden olmuþtur. Ýpek ne Baharat yollarýndan elde edilen gümrük vergileri düþmüþtür. Böylece Türk-Ýslam dünyasý-nýn ekonomik gelirleri azalmýþtır.

KAS GÜCÜNDEN MAKÝNE GÜCÜNE GEÇÝP

SANAYÝ ÝNKILÂBI

- 18.yy'da ilk olarak Ýngiltere'de baþlamýþ, daha sonra Avrupa ülkelerine yayýlmýþ ve tüm dünya etkilemiþtir.

- Ýnsan ve hayvan gücüne dayalı üretim yerini sanayi ve makine gücünün almasıdır.

- Buhar gücüyle makine çarklarının çalıþtırılması ile birlikte Sanayi İnkılabı daha da gelişti.

- Sanayi İnkılabı ile birlikte atölyelerin yerini fabrikalar kurmuştur. İnsan gücünün yerini makineler almış böylece kısa sürede üretim artmış olmuştur.

Sonuçları

1. Üretimde aletin yerini makine aldı; seri üretime geçildi.

2. Üretim arttı; uluslararası ticaret hızlandı.

3. Büyük şirketler kuruldu: sermaye birikimi daha da yoğunlaştı.

4. Büyük fabrikalar kuruldu; işçi sınıfı ortaya çıktı.

5. Köyden kente göç başladı; kentleşme hızlandı; dünyanın ilk gecekonduları meydana geldi.

6. Ham madde kaynakları ve pazar alanları bulma yarışı sanayileşen ülkeler arasında rekabete açıldı.

7. İşsizlik bir yandan artarken öte yandan teknoloji alanlarında yeni yenilikler görüldü, işçi sınıfı kendini korumak için sendikalaşmaya başladı. Böylece çalışmaya hayatında yeni bir dönem başladı.

8. Uluslararası ekonomik ve kültürel ilişkiler arttı.

9. Sosyalizm ve Liberalizm gibi düþünce akýmlarý ortaya çýktý

SANAYÝ ÝNKILÂBÎ'NİN OSMANLI DEVLETÝ'NE ETKÝLERÝ

- ü Sanayi Ýnkýlâbý ile birlikte Avrupa'da ma-kineleþme baþladý. Bu konuda öncülük yapan Ýn-giliz hýzly bir üretime geçti. Ancak seri ve ucuz üretim beraberinde ham madde ve pazar sorunu-nu ortaya çýkardý.

- ü Sanayi Ýnkýlâbý'na katýlan Avrupa devlet-leri dünyanın deðipik yerlerinde ham madde ve paz- bulmak için sömürgecilik faaliyetlerine gi-riþtiler. Yükselme Dönemi'nde dünyanın en bü-yük güc- olan Osmanlý Devleti bu geliþmelere ayak uyduramadýðý için güç kaybetmeye baþladý, Ýngiltere, Fransa ve Rusya gibi güçlü devletler es-ki gücünü kaybetmiþ olan Osmanlý Devleti'ni açık bir pa- olarak gördükleri için daha önceden ve-rilmiþ olan kapitülasyonlarý da deðerlendirerek mallarýn- satmaya baþladýlar. Bu durumun sonu-cunda el tezgâhlarýyla üretim yapan Osmanlý esnafý- Avrupa'nýn bol ve ucuz mallarýyla rekabet edemedi.

- ü Osmanlý ekonomisinin dýþa baðýmlý hâle gelmesiyle birlikte Osmanlý ekonomisi de baðým-sýzla- kaybetti

BUHAR TEKNOLOJÝSÝNÝN ONEMİ

- Buhar makinesi, buharýn içinde var olan ýsý enerjisini mekanik enerjiye dönüþtüren bir dýþta- yanmalı motordur.

- Lokomotif, buharlý gemiler, pompalar, buharlý traktörler, endüstriyel devreler bu grubun- içine girer.

- Fransýz Denis Papin 17.yy'da içinde suyun kaynadýðý ve biriken buharýn suyun kaynama- noktasýný yükselten ve sýkýca kapanan kapaðý olan düdüklü tencereyi icat etmiþtir. Bu sayede- yemekler kısa sürede yapýlabilmektedir.

- 18.yy'da buharlý motorlar sadece su pompa-larý ve tekstil makinelerinin çalıþması için- kulla-nýlmýþtır. John Fitch 1787'de ilk buharlý vapuru yapmýþtır.

- 1804 yýlýnda Richard Trevithick dünyanın ilk buharlý lokomotifini üretmiþtir.

- Buharlý traktörlerin yapýlması tarýmsal alanda kolaylık saðlamýþtır.

- Sanayi Ýnkýlâbý ile birlikte buhar, kömür ve demirin kullanýlması demiryolu çaðýný açmýþtır.

- 19.yy'da çelik, elektrik, petrol ve kimyasal mad-deler üretim sürecine girmiþtir.

- Sanayi inkýlâbý ile birlikte telefon, mikrofon, telsiz, bisiklet, daktilo gibi birçok- yenilik günlük yaþamda yerini almýþtır.

- Yapay gübre üretilmiþ, topraktan daha fazla ürün elde edilmeye baþlamýþtır.

- Tarýmdaki üretim, günlük sosyal yapama olum-lu etki yapmýþ, kýtlýk ve yoksulluk azalmýþtır.

UYARI:1869'da Süveyþ Kanalı, 1914'te Panama Kanallarý'nýn açýlması ile ticaret yollarý kýsalmýþ Böylece ticaret daha da geliþmiþtir.

OSMANLI'DA VAKIF SÝSTEMÝ

- ü Vakýf, kipiinin mal varlýðýnýn bir bölümün hayýr ipleri için baðýplamasýna denir.
- ü Vakýf arazi gelirleri cami, han, haman medrese gibi sosyal hizmetlere ve hayýr kurumlarýnýn masraflarýna ayrýlan topraklardýr.
- ü Vakýf sistemi, Karahanlý, Gazneli ve Selçuklu devletlerinde de görülmüþtür. Türk-Ýslam devletlerinde sosyal devlet anlayýþý hakimdi. Osmanlý Devleti döneminde eðitim, saðlýk, kültür bayýndýrlýk alanlarýnda vakýflar önemli bir yer tutar.
- ü Vakýflar devlet tarafýndan desteklenir ayný zamanda devletin gözetiminde bulunurdu.
- ü Vakýflar Osmanlý topraklarýnda kent ve kasabalarýn geliþmesinde önemli bir yer tutar.
- ü Ulaþým, ticaret, tabýmacýlýk alanlarýnda behirler önemli derecede geliþmiþtir.
- ü Halkýn her türlü gereksinimini karþýlayan vakýflar, eðitim-öðretim kurumlarý, hastane, kütüphane, imaret gibi yapılarýn giderlerini karþýlamýþtır.
- ü 16.yy'dan sonra vakýflar, yönetim ve adalet alanlarýndaki bozulmalarýn etkisiyle önemini kaybetmeye baþlamýþtır. Kanunlara aykýrý bir þekilde vakýflarýn kipilere daðýtýlması vakýflan amaçlarýndan sapmasına neden olmuþtur.
- ü 1836 yýlýnda II. Mahmut vakýf sistemini kaldýrarak Evkaf Nezaretini(bakanlýðý) kurmuþtur.

HÝÇ BÝTMEYEN DESTEK-VAKIF

- § Cumhuriyetin anayasa ile belirlenen niteliklerine, anayasanýn temel ilkelerine, hukuka ahlaka, milli birliðe dayalı olarak, Türkiye'de çok vakýf kurulmuþtur.
- § Sosyal adaleti pekiþtirmek, sosyal yardımlaþma ve dayanýþmayı saðlamak vakýflarýn amaçlarý arasýndadır.
- § Türkiye'de kurulan vakýflarýn belirli organlarý olmalıdır. Yönetim organý, mütevelli heyet ve denetim birimi gibi bölümleri olmalıdır. Bunun nedeni, vakfýn iþleyiþini kolaylaþtırmak, amacýnýn kapsamına ve faaliyetlerine uygun olarak çalıþmaktır.

VAKIFLARIN KURULMA AMAÇLARI

-Toplumda çoðulcu ve özgürlükçü demokrasinin yerleþtirilmesi.

-Ýsanlara, emeðe ve doðaya saygý çerçevesinde insanların düþünce anlayýþýný geniþ alanlara yayma.

-Eþitlik, dayanýþma, adalet, dürüstlük gibi de-ðerlerin tüm topluma benimsetilmesi.

-Sosyal devlet anlayýþýnýn ve demokrasinin geliþmesi için çalıþma yapmadýr.

Günümüzde Türkiye'de;

- § Türk Eðitim Gönüllüleri Vakfý
- § Türk Toplum Gönüllüleri Vakfý
- § Ekonomik ve Sosyal Etütler Vakfý
- § Teknolojiyi Geliþtirme Vakfý
- § Saðlık ve Sosyal Yardýmlaşma Vakfý
- § Ýstanbul Kültür ve Sanat Vakfý
- § Çocuk Vakfý
- § Bilim ve Sanat Vakfý gibi kuruluþlar vardýr.

OSMANLI'DA EÐÝTÝM VE ÖÐRETÝM

- ü Osmanlý'da eðitim ve öðretim oldukça ge-lmiþtir. Görev ve sorumluluklarýný bilen, insan-lara karþý saygýlý, hoþgörülü, bilgili insanlar ye-þermek amacıyla medreseler kurulmuþtur.

- ü Medreselerde dini bilimlerin yanýnda pozitif bilimler de okutulmaktaydı. Medreselerin yanýnda cami, saray, okullar ve konaklarda da yapýlmaktaydı.

- ü Günümüz orta ve yüksek eðitim kurumları düzeyinde olan medreselerin yakýnında kütüphane im-ginleri gibi yapılarla yer almýþtır.

- ü İlk medrese Orhan Bey döneminde, Ýznik'te açýlmýþtır. Daha sonraki dönemlerde çeþitli bölge-lerde medreseler açýlmýþtır. Fatih döneminde açýlan Sahn-ý Seman medresesi ile Kanuni döneminde açýlan Süleymaniye Medreseleri ünlüdür.

- ü Osmanlý'da medreseler, vakýflara baðlanm-ýþtır. Medreselerde eðitim parasýz olup, eðitim görenlerin yiyecek ve giyecekleri vakýflar aracýlýðıyla karþýlanmaktaydı.

- ü Osmanlýlar döneminde medreselerde yetiþmiþ birçok bilim adamý vardý. Matematik, fizik, coðrafya, astronomi gibi alanlarda bilimsel çalıþmalar yapmaktaydılar.

- ü Medreseler 17.yy'dan itibaren bozulmaya baþlamýþtır. Rûpvet ve istismarýn artması, müderrisliklere hak etmeyen bilgisiz insanların gelmesi eðitim düzeyinin düþmesine neden olmuştur.

olmuþtur.

ENDERUN

- Devlet memuru yetiþtirmek amacýyla sa-rayda açýlan okula "Enderun" denir.
- Enderun Okulu II. Murat zamanýnda kurulmuþtur. Ýlk olarak Edirne sarayýnda açýlan En-derun, yükselme döneminde Topkapý Sarayýn-da eðitime devam etmiþtir.
- Gayrimüslim çocuklar küçük yaþlarda alýnarak, Türk gelenek ve göreneklerini, Ýslam di-nini öðrenmek amacýyla Türk ailelerinin yanýna verilmiþtir. Daha sonra bu çocuklar Acemi Oca-ðýna alýnýrlardý. Acemi Ocaðýndaki eðitimden sonra zeki, becerikli olanlar Enderun'a alýnýrdý.
- Enderun'da iyi bir eðitim alanlar, önce sa-ray hizmetlerinde çalıþýrdý. Daha sonra önemli devlet adamlarý olurlardý. Osmanlý'da birçok sadrazam, vezir, komutan Enderun'da yetiþ-miþtir.
- Enderun 1909 yýlýnda kapatýlmýþtır.

Arife AYDIN

Sosyal Bilgiler Öðretmeni